

ЕКОЛОГИЈА И АЛТЕРНАТИВНИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ

Катедра за инжењерство за енергетику
Факултет за производњу и менаџмент Требиње

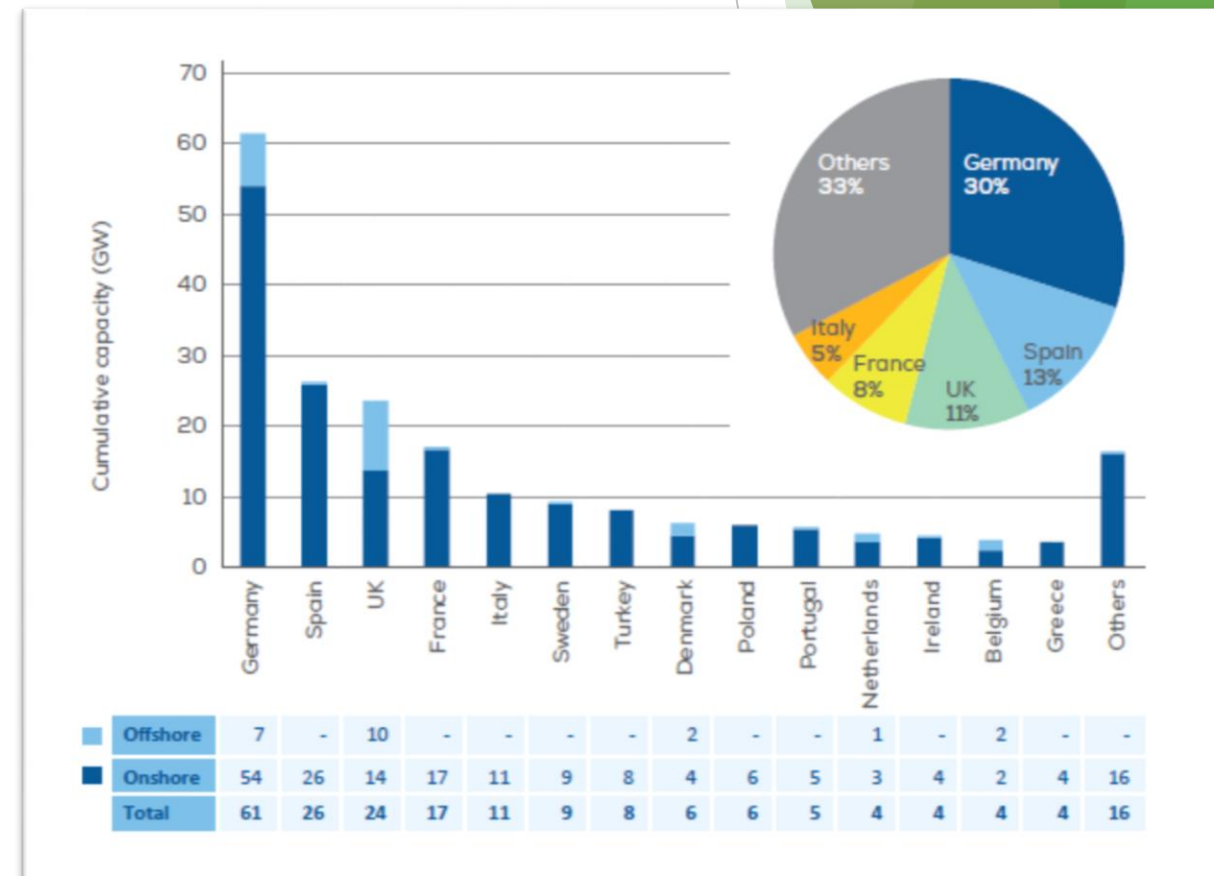
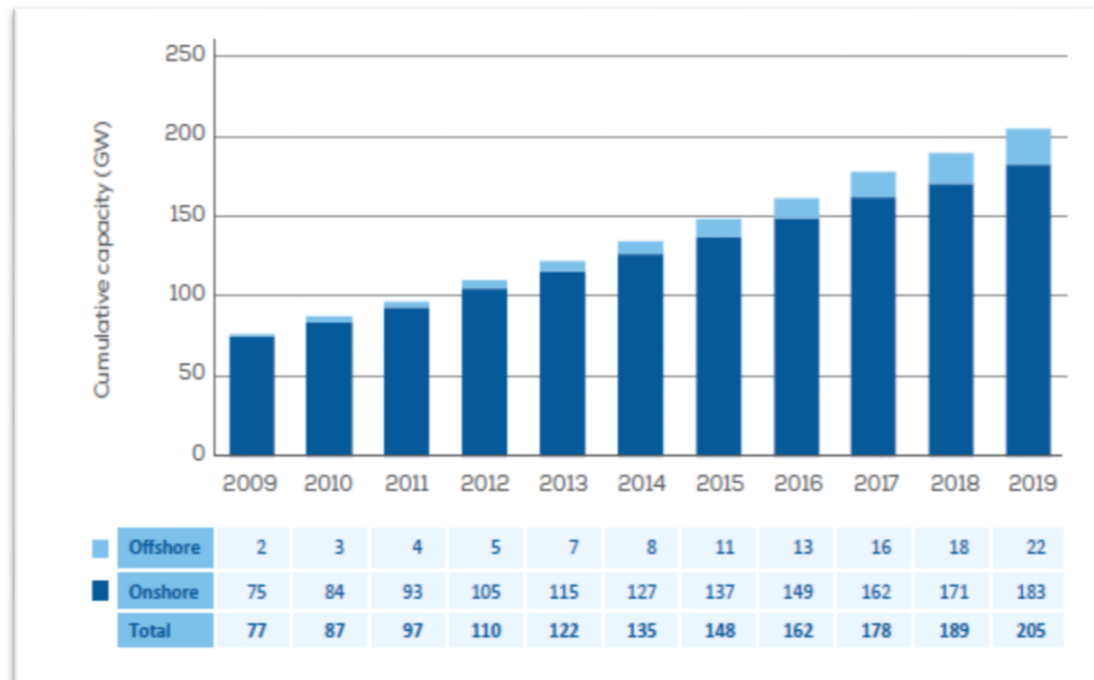
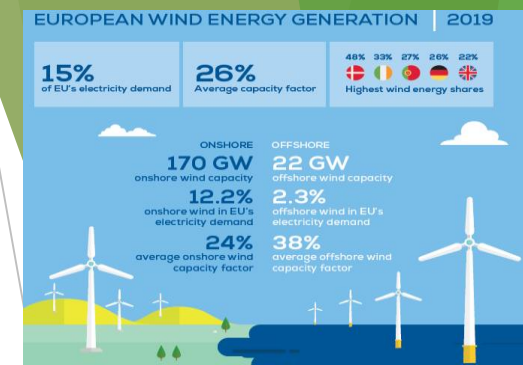
ВЕЛИНКА ТОМИЋ
vtomic2020@gmail.com

ЕНЕРГИЈА ВЈЕТРА

1. Карактеристике вјетра
2. Анализа и избор локације за постављање вјетрогенератора
3. Снага турбина на вјетар
4. Утицај на околину

Вјетроенергија у ЕУ: 205 GW

- 205 GW је укупан капацитет вјетроелектрана у ЕУ
- 67% Вјетроенергије ЕУ је у 5 земаља
- 15% годишње потрошње ЕУ покривено је енергијом из вјетроелектрана

Карактеристике вјетра

- ▶ Укупно кретање зрака у атмосфери у свим правцима назива се струјање, а хоризонтална компонента струјања, тј. дио који струји упоредно с површином Земље, назива се вјетар.
- ▶ Атмосферско кретање ваздушних струја услед неравномјерног загријавања Земље сунчевим зрацима
- ▶ Други облик енергије Сунца
- ▶ 3% енергије Сунца која падне на Земљу се претвара у вјетар
- ▶ Настанак вјетра
  - Градијентна сила притиска
  - Кориолисова сила и центрифугална сила
  - Сила трења
- ▶ Интезитет, правац и смјер вјетра

Брзина и снага вјетра

Градијент брзине вјетра

Градијент неке физичке величине је количник разлике њених вредности у двије тачке и растојања те двије тачке...

$$\frac{U}{U_0} = \left[\frac{h}{h_0} \right]^\alpha$$

U - брзина вјетра на висини h (m/s)

U_0 - измјерена брзина вјетра на висини h_0 (m/s)

α - бездимензиони експонент градијента брзине вјетра (од 0,10 до 0,25), зависи од карактеристика терена

Расположива снага вјетра

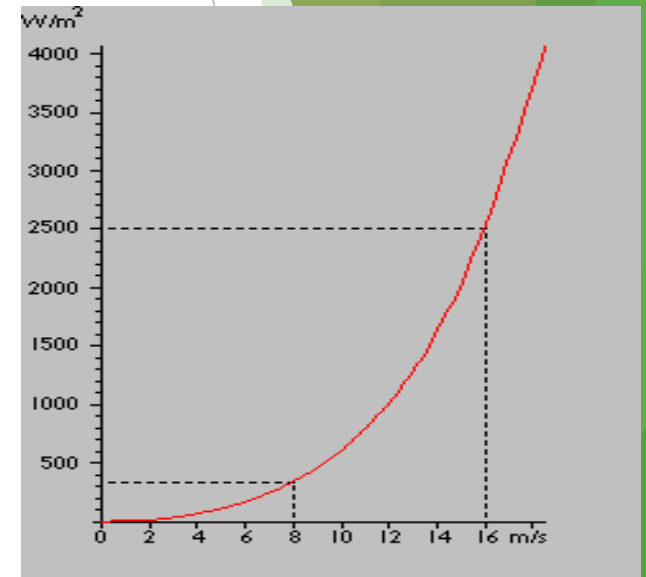
$$P = \frac{1}{2} * \rho * A * U^3$$

P - снага вјетра (W)

ρ - густина ваздуха (kg/m^3)

A - површина нормална на правац кретања вјетра (m^2)

U - брзина вјетра (m/s)

Пораст снаге вјетра с брзином

Беауфортова скала јачине вјетра

Беауфортова ознака (Bf)	Опис вјетра	Дјеловање	m/s	km/h	čv
0	Тишина	Дим се диже равну у вис, заставе и лишће с не мичу	0,0 - 0,4	0,0 - 1,4	0,0 - 0,9
1	Лахор	Човјек не осјећа, али дим се више не диже једнолико, вјетруља се не покреће	0,4 - 1,8	1,4 - 6,5	0,9 - 3,5
2	Повјетарац	Осјећа се на лицу, лишће почиње треперити и вјетруља се покреће	1,8 - 3,6	6,5 - 13	3,5 - 7
3	Слаб вјетар	Лишће се непрестано њише и шушти, лагана застава се њише	3,6 - 5,8	13 - 20,9	7 - 11
4	Умјерени вјетар	С тла се подиже прашина, суво лишће и папирићи, застава се развија, њишу се мање гране	5,8 - 8,5	20,9 - 30,6	11 - 17
5	Умјерено јаки вјетар	Њишу се веће гране и мала стабла, људима је неугодно, стварају се мали валови	8,5 - 11	30,6 - 39,6	17 - 22
6	Јаки вјетар	Зуји на предметима, жице звижде, њишу се велике гране	11 - 14	39,6 - 50,4	22 - 28
7	Жестоки вјетар	Непрестано се њише дрвеће, валови се пјене, отежано је ходање	14 - 17	50,4 - 61,2	28 - 34
8	Олујни вјетар	Њишу се дебела дрвећа, ломе се велике гране, онемогућено је ходање	17 - 21	61,2 - 75,6	34 - 41
9	Јаки олујни вјетар	Помичу се мањи предмети, црепови, настају штете на кућама	21 - 25	75,6 - 90	41 - 48
10	Оркански вјетар	Обара се и чупа дрвеће са коријењем, настају веће штете на зградама	25 - 29	90 - 104,4	48 - 56
11	Јаки оркански вјетар	Велике штете на већем подручју, разорно дјеловање	29 - 34	104,4 - 122,4	56 - 65
12	Оркан	Тешко пустошење цијелог подручја	43	154,8	65

$$1 \text{ m/s} = 3,6 \text{ km/h} = 1,944 \text{ čv (чвор)}$$

Потенцијал енергије вјетра

$$E = 8760 * \sum_{i=1}^n f(U_i) * \Delta U_i * P(U_i)$$

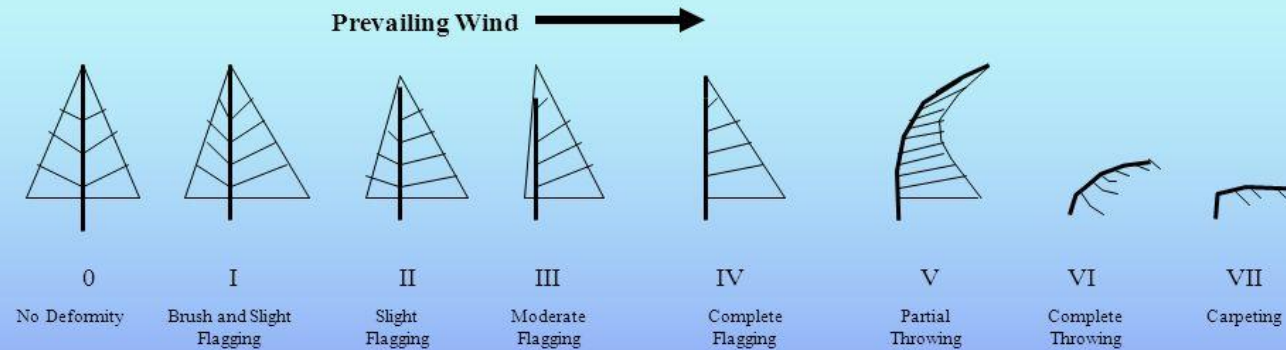
- ▶ n - број узетих брзина вјетра
- ▶ $f(U_i) * \Delta U_i$ - густина вјероватноће појаве задатих брзина
- ▶ P - снага коју производи турбина при брзини вјетра U_i

Локација за постављање вјетрогенератора

Griggs-Putnam Index

The degree to which conifers have been deformed by the wind can be used as a rough gauge of average annual wind speed. (Battelle, PNL)

Wind Speed	Index I	II	III	IV	V	VI	VII
MPH	7-9	9-11	11-13	13-16	15-18	16-21	22+
m/s	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	10+
Km/h	11-14	14-18	18-21	21-25	25-29	29-32	36+

Биолошки индикатори

Топографски ефекти

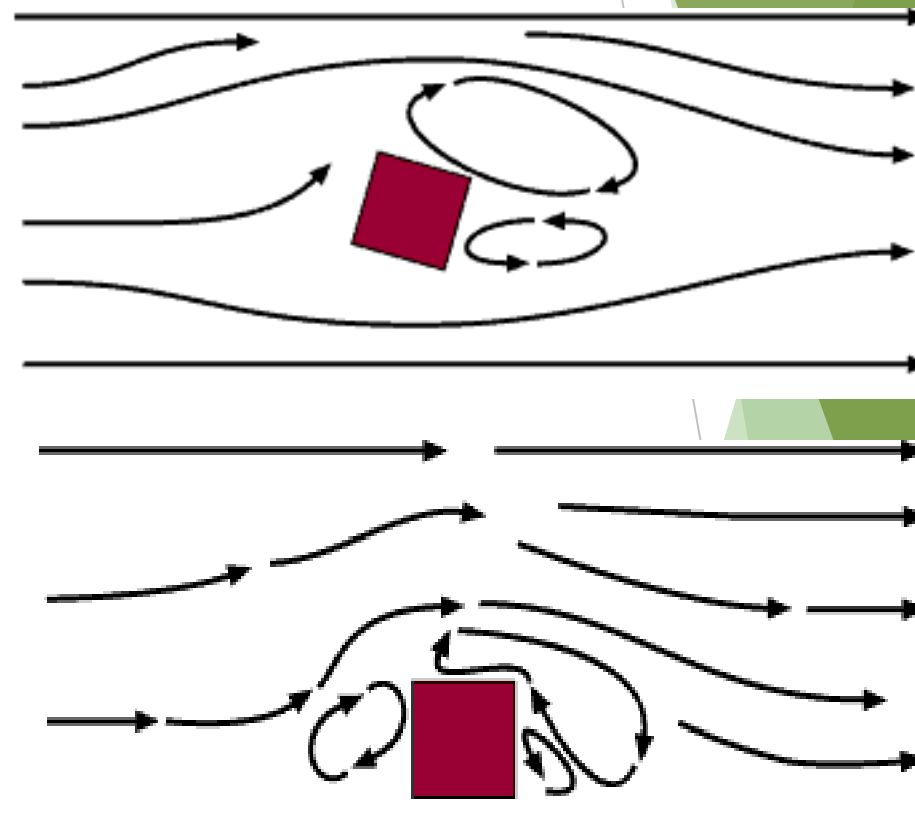
Позиционирање турбине

Ефект тунела: Простори између двије зграде или између планинских пролаза, компримовани ваздух

Ефект убрзања или ефект брда: Уобичајени начин постављања вјетротурбина је постављање на врх брда или на узвисине, због већих брзина вјетра

Вјетар на мору: Површина воде врло глатка

Препреке: Куће, дрвеће и формације стијена

Утицај препрека на струјање вјетра

Могућности постављања вјетрогенератора

На копну (on shore)

- На брдовитим или планинским предјелима
- Удаљени >3 км од обале
- Micro- siting

На обали (near shore)

- Удаљени <3 км од обале
- На води <10 км од обале
- Утицај на подводни свијет, птице,
- Водени саобраћај

На води (off shore)

- Удаљени >10 км од копна
- Мања бука, уочљивост
- Већи фактори капацитета
- Мањи торњеви

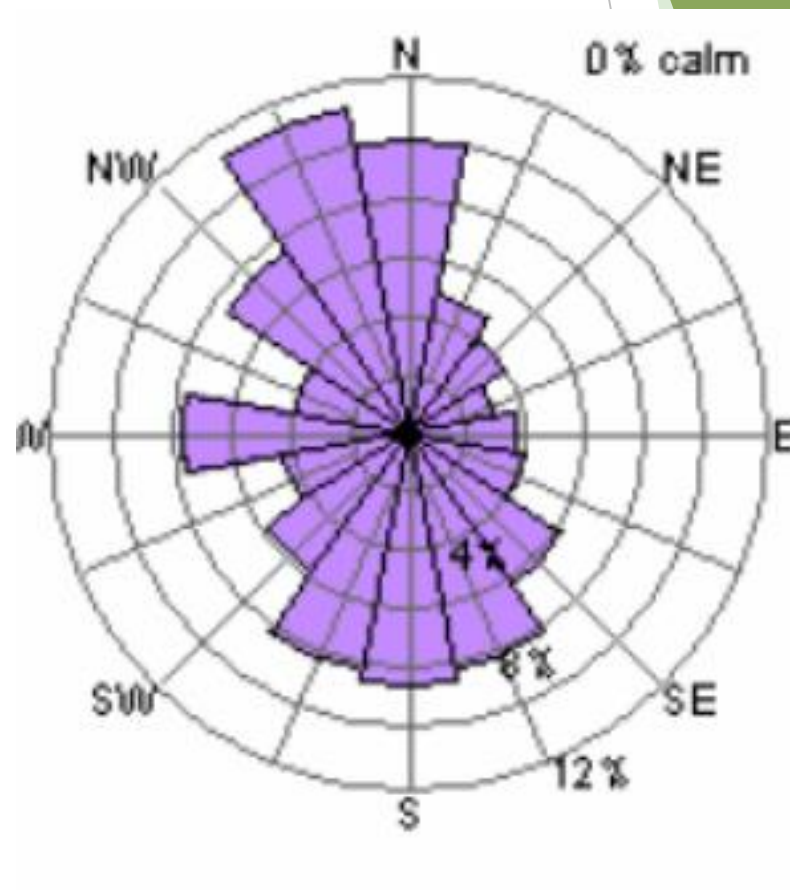
Мјерење брзине вјетра

- ▶ Мјерење брзине вјетра врши се помоћу анемометра.
- ▶ Анемометар који се најчешће користи састоји се од три полулоптасте чашице које се налазе на врху осовине те се okreћу у смјеру вјетра
- ▶ Број обрта биљежи се електронски.
- ▶ Уз анемометар се поставља и механизам који региструје смјер вјетра.
- ▶ Тако се добијају подаци о брзини и смјеру помоћу којих се израђује ружа вјетрова одређеног подручја.

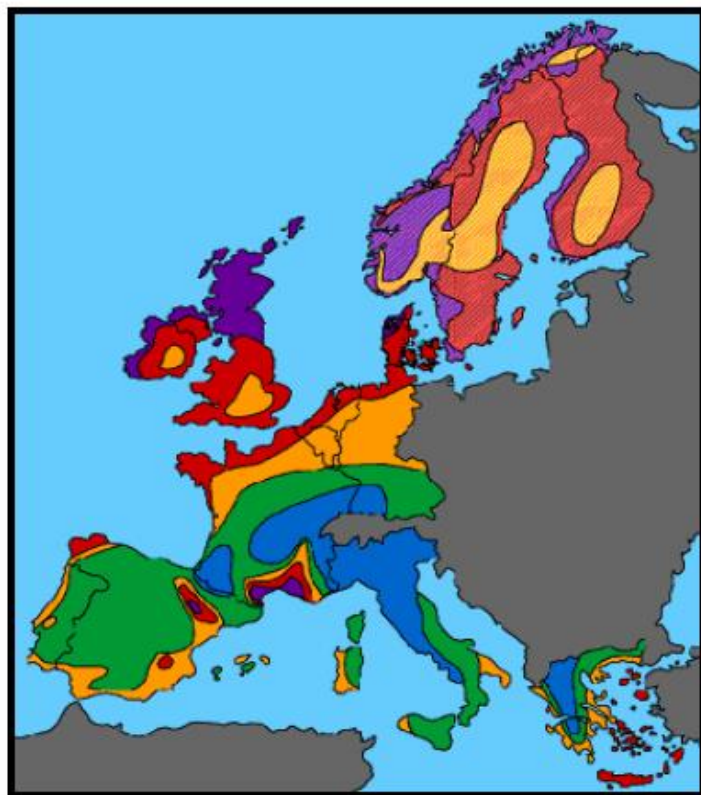

Ружа вјетрова

- ▶ Ружа вјетрова описује брзине вјетра из 12 различитих смјерова, а изгледа попут компаса.
- ▶ Сваки од 12 смјерова обухваћа 30° хоризонта, стандард за европски атлас вјетрова.
- ▶ Карактеристике вјетрова на некој локацији могу се разликовати из године у годину и до 10%,
- ▶ препоручљиво је мјерења проводити више година

Европска карта вјетрова

Подаци о вјетру на 50м изнад земље

боја   заклоњени терен   отворени простор   морска обала   отворено море   брдовити крај

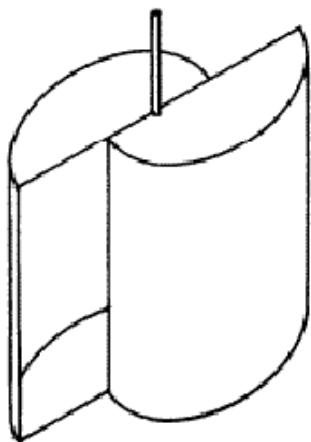
	m/s	W/m ²	m/s	W/m ²	m/s	W/m ²	m/s	W/m ²	m/s	W/m ²
	>6.0	>250	>7.5	>500	>8.5	>700	>9.0	>800	>11.5	>1800
	5.0-6.0	150-250	6.5-7.5	300-500	7.0-8.5	400-700	8.0-9.0	600-800	10.0-11.5	1200-1800
	4.5-5.0	100-150	5.5-6.5	200-300	6.0-7.0	250-400	7.0-8.0	400-600	8.5-10.0	700-1200
	3.5-4.5	50-100	4.5-5.5	100-200	5.0-6.0	150-250	5.5-7.0	200-400	7.0-8.5	400-700
	<3.5	<50	<4.5	<100	<5.0	<150	<5.5	<200	<7.0	<400
			>7.5							
			5.5-7.5							
			<5.5							

Конверзија енергије вјетра у друге облике енергије

Уређаји за претварање енергије вјетра у електричну енергију

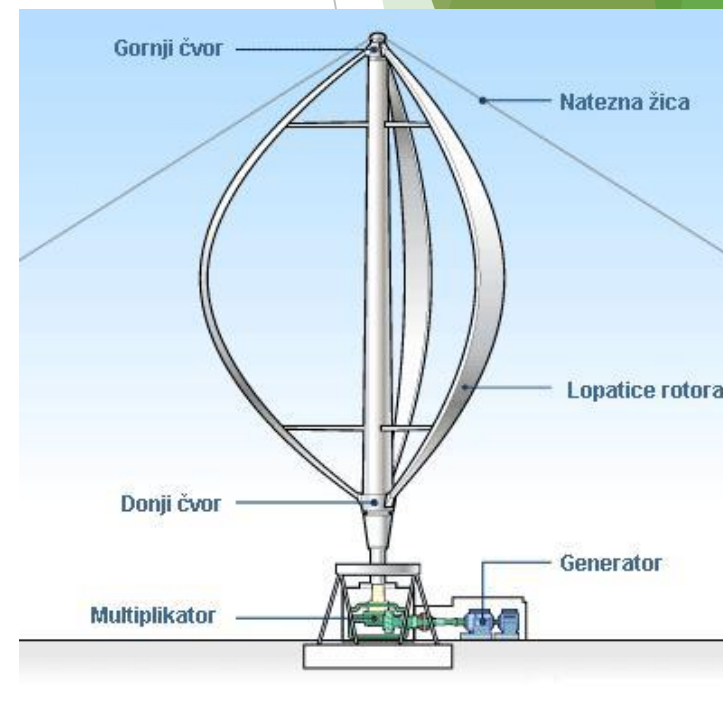
Вертикални VAWT (Savoniusov, Darijusov, Rivijerov тип...)

Спирална Савониусова вјетротурбина

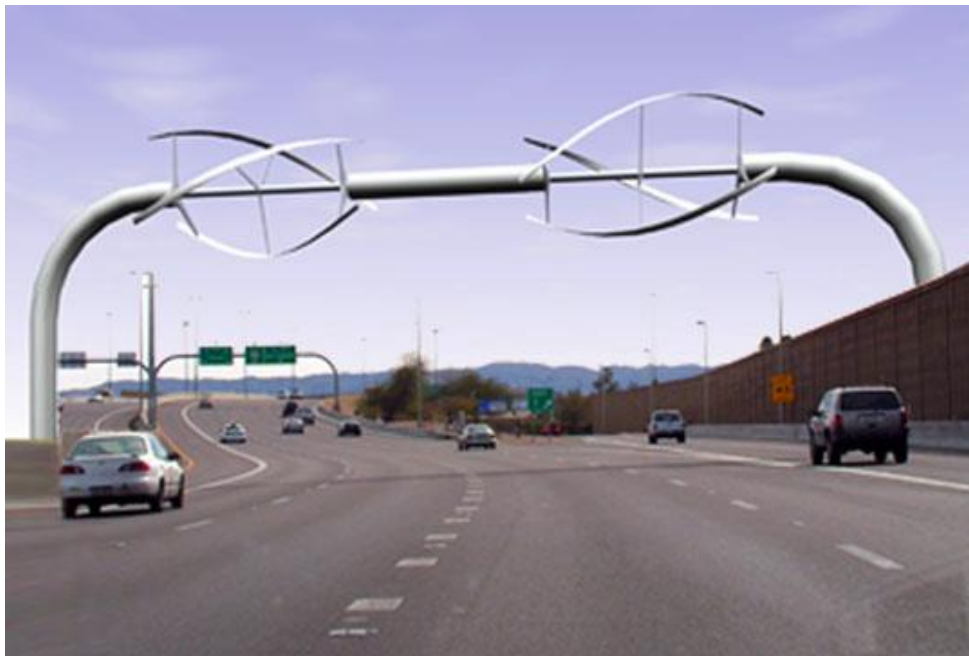

Дариеусове вјетротурбине

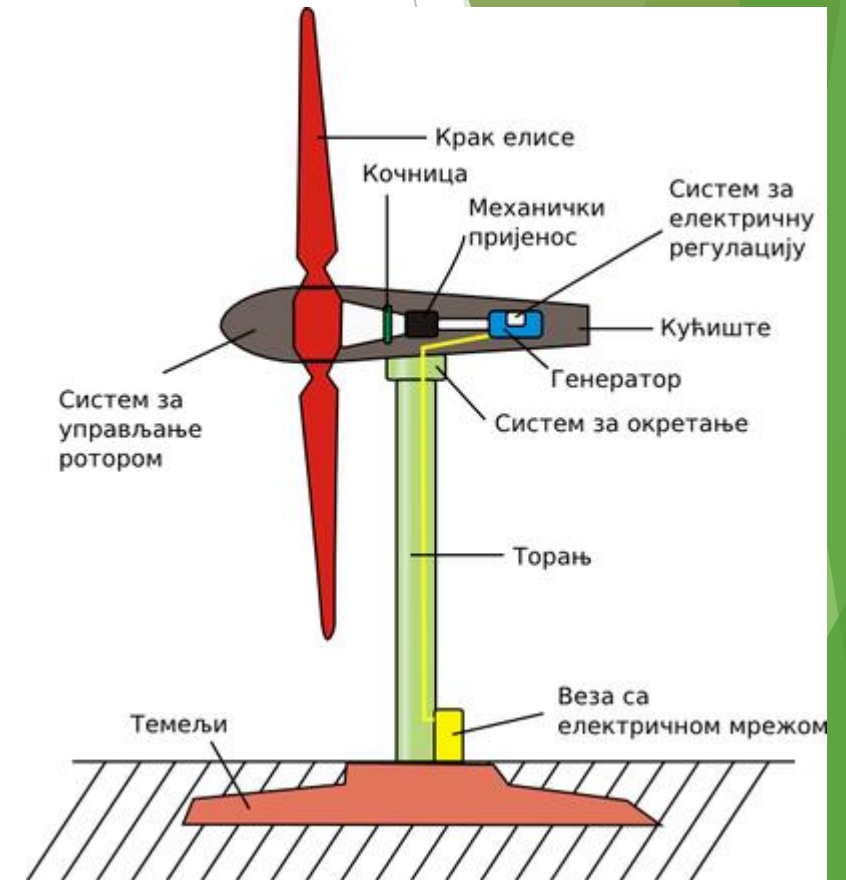
Хоризонтални вјетрогенератори (HAWT)

- Хоризонтална изведба Дариеусове вјетротурбине увелико олакшава и проширује спектар примјене.
- Предност: лежајеви боље смјештени на конструкцији и тиме су мање аксијално оптерећени.
- Избјегнут проблем малих брзина на дијелу турбине који се налази при тлу јер се конструкција смјешта на одређену висину на којој хвата једнолико распоређену брзину вјетра.
- Недостатак: немогућност хватања вјетра из свих смјерова, па се спектар њихове примјене смањује.

Основни дијелови вјетрогенератора

- ▶ Мале снаге, од 10 до 200 kW
- ▶ Средње снаге, од 200 до 1000 kW
- ▶ Велике снаге, од 1 до 4 MW

- ▶ Дијелови вјетрогенератора:
  - Ротор (глава и лопатице)
  - Генератор (синхрони или асинхрони)
  - Кућиште (штити генератор од околних утицаја али и околину од буке)
  - Кочница (механичка, електрична или хидраулична)
  - Стуб (цјеваст или решеткаст)
  - Темељ

Торњеви турбина

1. Цјевасти (конусни, 20м-30 м)

2. Учвршћени штапни

3. Мрежасти: челични профили, јефтинији, естетски недостатак

Цијена торња је 20% трошкова изградње...

Снага турбина на вјетар

- ▶ Велике и честе осцијације брзине
- ▶ Мале брзине вјетра не могу енергетски да се користе...

$$P_s = \frac{1}{2} * \rho * V * U^2$$

P - снага вјетра (W)

ρ - густина ваздуха = $1,25 \text{ kg/m}^3$

V - запремина ваздуха (m^3/s)

U - брзина вјетра (m/s)

$$P_s = 0,625 * A * U^3 -$$

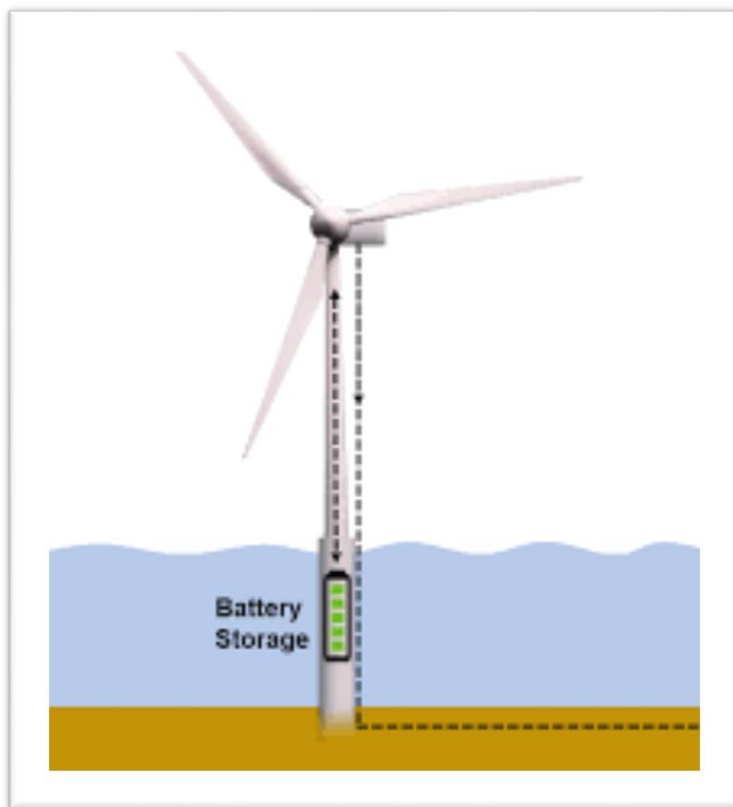
$$P_s = 0,371 * A * U^3 -$$

Искористива снага вјетра (теоријска снага)

A - површина ротора (m^2)

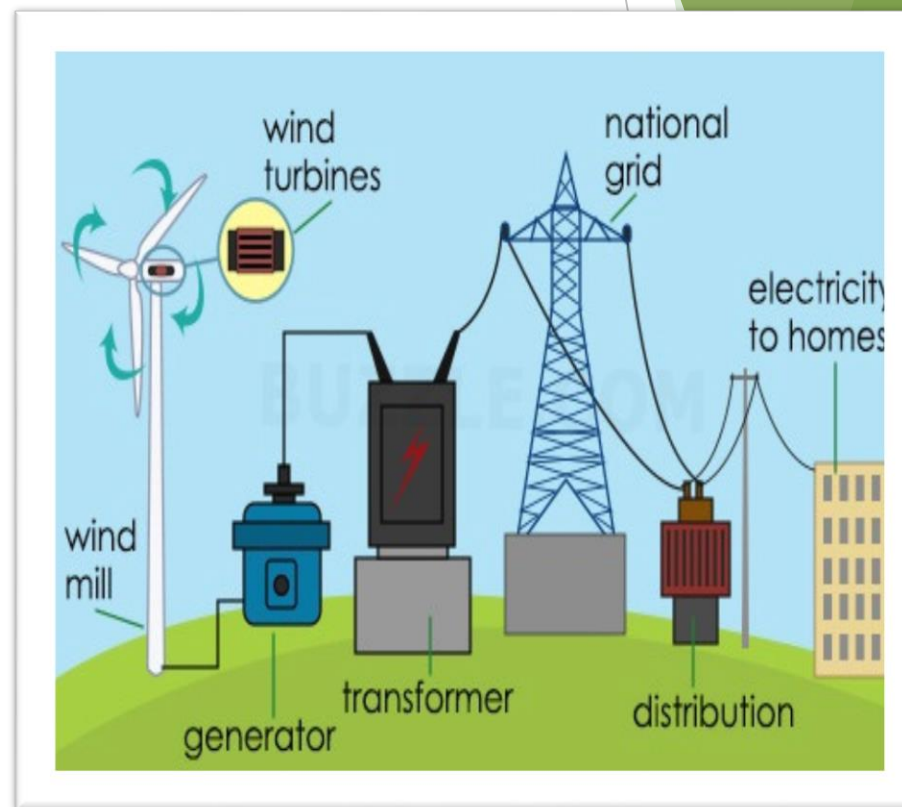

Складиштење енергије вјетра

Самостални систем

- Батерије скупе, потребно одржавање и замјена
- Лимитиран капацитет, проблем и пуне и празне батерије

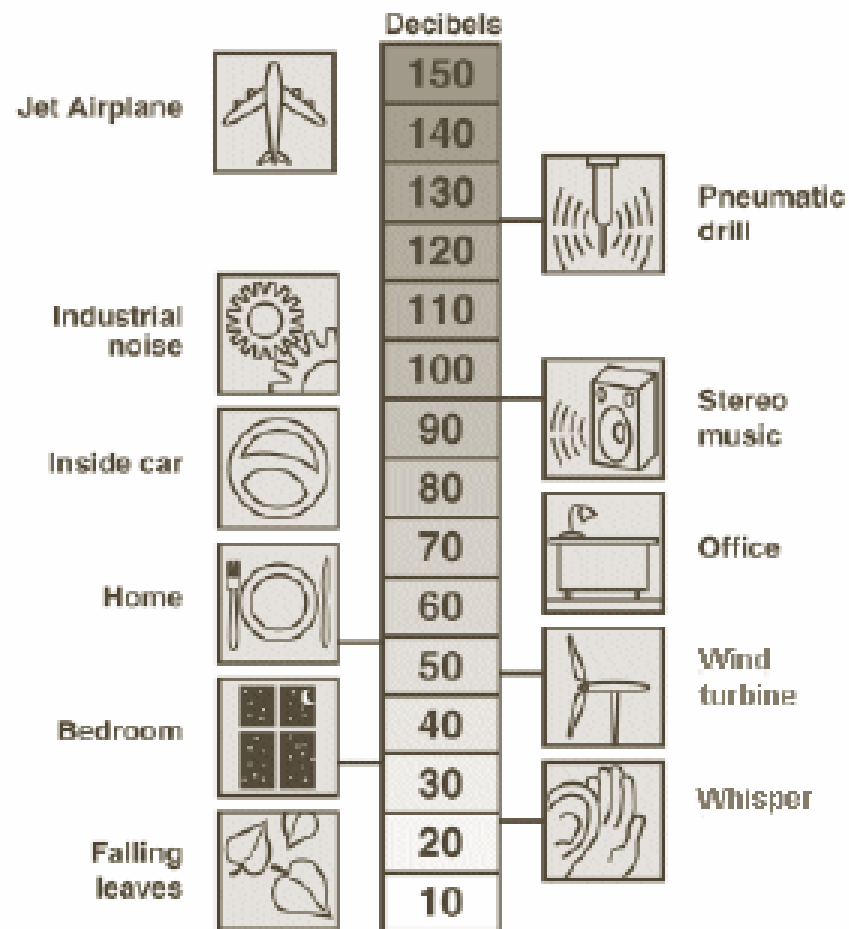

Интерактивни систем

Анализа утицаја рада вјетроеллектрана на животну средину

- Бука
- Инфразвук
- Рефлексија
- Утицај сјенке
- Појава града
- Пејзаж
- Очување птица
- Ефекти на фауну
- Заузимање простора
- Социјална прихваћеност
- Кварови
- Одлагање

Вјетроелектране или не?

